

SERİYY-İ SAKATÎ HAZRETLERİ (3)*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Hamden kemâ yenbagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn... Senedinâ ve mededinâ ve üsvetine'l-haseneti muhammedini'l-mustafâ... Ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'l-cezâ... Emmâ ba'd!..

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Peygamber SAS Efendimiz'in sevgisi, şefaati, iltifatı, teveccühü üzerinize olsun... Verese-i Nebî, ulemâ-i muhakkıkîn sâdât-ı turuk-ı aliyyemizin himmet ve teveccühlerine Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlelerinizi nâil eylesin...

Evlîyâullahın hayatlarını anlatan, Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'nin *Tabakâtü's-Süfiyye* isimli eserini okumaya devam edeceğiz. 51. sayfanın 10. paragrafına gelmiş bulunuyoruz.

Bu kitabın okunmasına, bu mübarek meşâyihın sözlerinin ve hayatlarının öğrenilmesine, anlatılmasına geçmeden önce, başta Peygamber SAS Efendimiz'in rûh-u pâki olmak üzere, cümle enbiyâ ve mürselîninin; Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Murtazâ'dan Hocamız Muhammed

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Zâhid-i Bursevî'yi kadar turûk-u aliyyemizden gúzeran eylemiş olan büyüklerimizin, sahabe-i kirâmın, tâbiînin, etbâ-ı tâbiînin, müctehidlerin, şehidlerin, gâzilerin, mücâhidlerin, ulemânın, fuzelânın, kümmelînin, sâlihînin ruhlarına hediye olsun diye;

Eseri yazan Ebû Abdurrahmân es-Sülemî Hazretleri'nin ve eserdeki haberlerin râvîlerinin ruhlarına hediye olsun diye; uzaktan yakından buraya teşrif etmiş olan siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün sevdiklerinin ve yakınlarının ruhları şâd olsun, makamları a'lâ olsun, kabirleri nur dolsun, kabirleri cennet bahçesi olsun diye; ve bu binanın bânîsi Mustafa Selâmî Efendi Hazretleri'nin ve hulefâsının ruhlarına hediye olsun diye;

Beldemizin medâr-ı iftiharî Yûşâ AS'ın, sahabe-i kirâmın, hâssaten bu beldeye ismini vermiş olan Ebû Eyyûb el-Ensârî Hâlid ibn-i Zeyd Hazretleri'nin ve sâir meşâyih-i kirâmın ruhlarına hediye olsun diye;

Biz de Rabbimiz'in rızasına uygun yaşayalım, ömrümüzü doğru yolda geçirelim, Rabbimiz'in huzuruna sevdiği razı olduğu kullar olarak, yüzü ak, alnı açık varalım, cennetiyle, cemâliyle müşerref olalım diye, bir Fâtiha, onbir İhlâs-ı Şerif okuyup, ruhlarına hediye edelim, öyle başlayalım!.. Buyurun:

.....

Allah'tan Perdelenme Zilleti

Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:

سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ الْبَغْدَادِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ
جَعْفَرَ الْخُلْدِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ يَقُولُ قَالَ
السَّرِيُّ اللَّهُمَّ مَا عَذَّبْتَنِي بِشَيْءٍ فَلَا تُعَذِّبْنِي
بِذُلِّ الْحِجَابِ

TS. 51/10 (*Semi'tü ebe'l-abbâsi'l-bağdâdiyye*,
yekül: *Semi'tü ca'fereni'l-huldiyye*, yekül:
Semi'tü'l-cüneyde yekül: *Kâle's-seriyyü*:
Allâhümme mâ azzebtenî bi-şey'in, felâ
tüazzibnî bi-zülî'l-hicâb.)

Hayatını ve sözlerini okumakta olduğumuz tercüme-i hal sahibi Seriy es-Sakatî Hazretleri. Seriy kelimesini yanlış olarak Sırrî diye okuyanlar oluyor ama, öyle değil biliyorsunuz. *Seyyidü't- Tâife* diye tanınmış *Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz'in* de hem dayısı, hem şeyhi, hocası. *Cüneyd-i Bağdâdî'den* rivayeten, onun şöyle söylediği rivayet edilmiş:

(*Allâhümme mâ azzebtenî bi-şey'in felâ*
tüazzibnî bi-zülî'l- hicâb.) “*Yâ Rabbi! Beni*
ille bir şeyle azaplandıracaksan...” Cezalı
olabilirim, suçlu olabilirim, günahkârım,
yüzüm kara, elim boş... Hangi kul Allah-u Teâlâ
Hazretleri'nin makamına layık kulluk yapabilir
ki, muhakkak ki;

سُبْحَانَكَ مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ يَا مَعْبُودَ

(Sübhanêke mâ abednâke hakka ibâdetike yâ ma'bûd!) demek durumunda, “Sana hakkıyla ibadet edemedik yâ Rabbi” diye aczini itiraf etmek durumunda.

“—Eğer beni ille bir şeyle azaplandırıcaksan, ne yaparsan yap ama, (felâ tüazzibnî bi-zülli'l-hicâb) senden beni perdelenme zilletine düşürerek beni cezalandırma!”

Şimdi, bir insan nasıl cezalandırılabilir, düşünelim: Zincirlere vurulur, sopa vurulur kendisine, kamçıyla dövülebilir, eli kesilir, kulağı kesilir, işkence yapılabilir... Gerçi İslâm'da işkence yasaktır. Yâni böyle kol, bacak, burun, kulak kesmek, göz çıkarmak İslâm'da yoktur. Yâni, bir kimse ölümü hak etmişse öldürülür ama, o gayr-ı insanî işkence uygulaması yok İslâm'da... Çeşitli şekillerde hapsedilir ve azaplandırılabilir.

Allah-u Teâlâ Hazretleri de bir kulu, günahından dolayı azaba giriftâr eder, çeşitli sıkıntılara uğrayabilir bir kul. Dua ediyor ki Seriyi-i Sakatî Hazretleri:

“—Razıyım; hak etmişsem, bir cezaya çarpılacaksam, bir azaba uğramam gerekiyorsa, hepsine razıyım. Yalnız beni senden perdelenme zilletine düşürüp, öyle azaplandırma... Böyle Allah'tan gafil, Allah'ı göremez, Allah'ı bilemez duruma düşürme...”

Zillet diyor buna. Zillet, yâni aşâğılık, horluk. Demek ki horlukların en kötüsü –onun gözünde ve hakikat gözünde de öyle– Allah’ı bilmemek, Allah’ı tanımamak, ma’rifetullahtan mahrum olmak, yoksun olmak, bîhaber olmak. Yâni her şeyle cezalandırırsın da...

Hani Yunus Emre’nin bir şiiri var:

*Eğer beni yandıralar,
Külüm göğe savuralar,*

*Toprağım anda çağıra,
Bana seni gerek, seni!..*

Yâni yaksalar, öldürseler, parça parça etseler, dilim dilim kesseler, yine Allah’a bağlılıktan CC, onu sevmekten, ona kulluktan ayrı kalmaya tahammülleri yok, rızaları yok. Her şey olabilir, tahammül eder dervişâne bir sabır ile, her şeye eyvallah diyebilir.

Hoştur bana senden gelen, Ya gonca gül, yahut diken, Ya hil’at ü yahut kefen.

Lütfun da hoş, kahrın da hoş!..

diyebilir ama, “Beni ma’rifetullahsızlıkla, müşahedesizlikle, seni görememek, seni bilememek, senin tecellilerini müşahede edememek zilletine, horluğuna düşürme!” diyor.

Çünkü kimi perdeler Allah?.. Sevmediği kulunu, kâfir kulunu, gafil kulunu perdeler. Arif kuluna tecellileriyle tecelli eder, onlara nice nice müşahedeler ihsan eder, ikram eder ki;

شَمَّةٌ مِنْ مَعْرِفَةِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا

(Şemmetün min ma'rifeti'llâh, hayrun mine'd-dünyâ ve mâ fîhâ) “Şöyle ma'rifetullahtan bir zerrecik, bir koklamcık, azıcık koklanacak miktar bir şey bile, dünyadan ve dünyanın içindeki her şeyden daha kıymetlidir.” buyrulmuştur. Aslında da öyle, bunların nazarında da öyle...

Tabii bu dua bizim için bir ibrettir. Biz kendi halimizi düşünelim ve ağlayalım! Çünkü izzeti, kimisi malda arıyor, kimisi mevkide, makamda arıyor ama; bu mübarekler izzetin, itibarın, şerefın, mevkiin, makamın Allah'ı bilmekte olduğunu biliyorlar, ma'rifetullahta olduğunu biliyorlar. Hiç bir şey olmasa, derviş olsalar, yoksul olsalar, kırk yamalı aba giyseler, kırk gün aç kalsalar aldırıyorlar ama, ma'rifetullahtan mahrum kalmaya tahammülleri yok... Ondan tir tir titriyorlar. O tecelliler kapanır da, gözlerine, ma'neviyâtlarına perde iner de, göremez olurlarsa diye, “Aman böyle bir azabla bizi azablandırma, böyle bir zillete bizi düşürme yâ Rabbi!” diye dua ediyorlar.

Biz de ağlayalım o zaman... Biz ne biçim müslümanlarız ki, bu zillete râzı olmuşuz, bu zilletten kurtulmak için bir gayret bile göstermiyoruz. Yâni müşahede etmemek hal ve adet ve devamlı durum olmuş ve buna razı olmuşuz. Müşahede zevkine, ma'rifetullah, muhabbetullah mertebesine bir şevk, bir çalışma, bir gayret olmuyor.

b. Aklın Vazifesi

Yine bir başka rivâyet:

سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدٍ بْنِ زَكَرِيَّا يَقُولُ سَمِعْتُ
عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ
السَّيْرَوَانِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ يَقُولُ سُئِلَ
السَّرِيَّ عَنِ الْعَقْلِ فَقَالَ مَا قَامَتْ بِهِ الْحِجَّةُ
عَلَى مَأْمُورٍ وَمَنْهِيٍّ

TS. 51/11 (Semi'tü ahmede'bne muhammed-i'bni zekeriyyâ yekül: Semi'tü aliyye'bne abdi'llâhi, yekül: Semi'tü ebe'l-haseni's- sîrevâniyye yekül: Semi'tü'l-cüneyde yekül) Cüneyd'e kadar sayıyor, çeşitli isimler var. Aşağıda o isimlerle ilgili mâlûmatlar mevcut. Cüneyd-i Bağdâdî'den geliyor yine bize rivâyet. Şöyle buyurmuş hocası, şeyhi Seriyi-i Sakatî Hazretleri:

(Yekül: Süile's-seriyyü ani'l-akl) “Seriyy-i Sakatî Hazretleri'ne akıl nedir diye sormuşlar.” Akıl, makbul bir şey tabii, Allah'ın sevdiği bir şey, Allah'ın kullarına büyük bir ikramı. Nedir akıl diye sormuşlar.

(Fekâle: Mâ kâmet bihi'l-hucceti alâ me'mûrin ve menhiy.) “Akıl o şeydir ki, emredilen, yasaklanan şeye delil onunla tamam olur.” Yâni, Allah neyi emretmiş, Allah neyi yasaklamış?..

Bu husustaki delil nedir?.. İşte onu anlama aleti... Mükellefiyet o zaman insana geliyor. İnsanoğlu için hüccet oluyor.

Deliye mükellefiyet yok: “*Divâne râ kalem nist.*” demişler. Yâni, sorumluluk yok deliye. Emredilmiş şey, yasak edilmiş şey, haram helâl gibi bir şey, mükellefiyet yok; hepsi akıllı için... Yâni, “Emredilenin, yasaklananın, ahkâmın kendisiyle kâim olduğu varlık. Allah’ın insanı onunla sorumlu tuttuğu, o sebeple sorumlu tuttuğu şeydir.» diye tarif etmiş.

Demek ki, aklın asıl vazifesi: Allah neyi emretmiş, onu bulacak; neyi yasaklamış, onu bilecek. Emri tutacak, yasaktan kaçacak. Çünkü akı olduğu zaman, insan emir tutmaz, yasaktan kaçmazsa; o zaman, ahirette belâsını bulur, cezasını çeker. Eğer akı varsa, Allah ne emretmiş, onu arasın... Eğer akı varsa, Allah ne yasaklamış, neden men etmiş, onu yapmamaya dikkat ve ihtimam eylesin...

c. Kulu Yükselten Dört Sıfat

سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ عَلِيٍّ بْنِ جَعْفَرٍ يَقُولُ سَمِعْتُ
جَعْفَرَ الْخُلْدِيِّ يَقُولُ سَمِعْتُ الْجُنَيْدَ يَقُولُ
سَمِعْتُ السَّرِيَّ يَقُولُ أَرْبَعُ خِصَالٍ تَرْفَعُ
الْعَبْدَ الْعِلْمُ وَالْأَدَبُ وَالْأَمَانَةُ وَالْعِفَّةُ

TS. 51/12 (Semi'tü ahmede'bne aliyi'bni ca'ferin, yekülü: Semi'tü ca'fereni'l-huldiyye, yekülü: Semi'tü'l-cüneyde, yekül: Semi'tü's-seriyye, yekül: Erbau hısâlin terfau'l-abd: El-ilmü, ve'l- edebü, ve'l-emânetü, ve'l-iffeh.)

Yine bir rivâyet zinciri var, Cüneyd-i Bağdâdî'den kaynaklanıyor. O, hocası Seriyi-i Sakatî Hazretleri'nin şöyle buyurduğunu rivâyet etmiş:

(Erbau hısâlin terfau'l-abd) “Dört vasıf vardır, dört sıfat vardır;

bunlara bir insan sahip oldu mu, kulu yükseltir bunlar. Bu dört şey kulu yükseltir. Kulu yükselten dört tane sıfat vardır.” Yükselme, tabii mânevî bakımdan derecesinin yükselmesidir. Allah nazarında derecesinin yükselmesidir, sevabının çok olmasıdır.

1. Birisi nedir? Allah indinde böyle yüksek dereceli olmaya sebep olan varlık, mânevî hasletlerden birisi: (El-ilm) “İlim sahibi oldu mu bir insan, yükselir.

يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ

دَرَجَاتٍ

(المجادلة: ١١)

(Yerfeu'llàhu'llezîne âmenû minküm ve'llezîne ûtü'l-ilme derecât) “Allah, iman edip ilim sahibi kılınmış, kendisine ilim verilmiş kimselerin derecelerini yükseltir.”

(Mücâdele, 58/11) diye ayet-i kerime bildiriyor. Demek ki, ilim sahibi oldu mu, Allah indinde mertebesi yüksek olur.

İlim nedir? İlim, Allah'ın Peygamber SAS Efendimiz'le bize gönderdiği bilgileri bilmektir. Çünkü bilelim diye gönderilmiştir onlar. Asıl ilim odur. Allah ne göndermiş? Şeriatin ahkâmı nedir? Bizlerin neleri yapması isteniyor Allah tarafından? Neleri yapmamamız gerekiyor? Bunları bilmek lâzım! İşin aslı, kaynağı bu... Yâni ben müslümanım diyen bir insan, kelime-i şehadet getiren bir insan, imana gelen bir insan veya gafletten uyanıp, "Tamam, şu andan sonra iyi müslüman olacağım!" diyen bir insanın yapacağı şey: Allah'ın emirlerini, yasaklarını, dinin ahkâmını öğrenmektir. Bu ilimdir. "İlim, ilim bilmektir." diyor Yunus Emre. İlim sahibi olanı Allah yükseltir.

Tabii ilmin şartı var: İnsan ilmi hayatında uygulamak için öğrenecek; Allah'ın emirlerini, yasaklarını uygulamak için öğrenecek. Öğrenip öğrenip de sadece bilgi dağarcığı olmak için değil. İlim amelle beraber olacak, amel de ihlâsla beraber olacak. İnsan bilecek, bildiğini uygulayacak; uygularken de halis muhlis, temiz kalpli, iyi niyetli olacak. Bunlar olmadığı zaman, amel olmadığı zaman, ilmin faydası yok... İhlâs olmadığı zaman, amel de fayda vermiyor. Faydalı olması için, amelin de ihlâsla yapılması lâzım, riyâkârca yapılmaması lâzım! İlim bu.

İlim insanı yükseltir. O halde, hepimiz ilim öğrenmeğe çalışmalıyız. Mesleğimiz ne olursa olsun, kuyumcu, halıcı, doktor, mühendis, memur, amir, işçi, tüccar... Asıl işimiz ilim öğrenmek. Yâni Allah'ın bize gönderdiği emirleri, yasakları, Peygamber Efendimiz'in bildirdiklerini bilmek; bildiğimizi ihlâsla uygulamak niyetiyle bu yola girmek; öğrendiklerimizi de uygulamak.

Şu anda yaptığımız da o... Bir şeyler okuyoruz, bir şeyler dinleniyor. Tabii bunların kaynakları yazılmış. Büyük din alimlerinden geldiği için, kendileri evliyaullahtan, meşayih-i kiramdan geldikleri için, her cümlesinden istifade ediyoruz.

Tamam. İlim insanı yükseltir. Alim olursa bir insan yükselir; bir...

2. (Ve'l-edebü) "Edeb de insanı yükseltir." Edeb nedir?.. Bir şeyin kusursuz yapılma kaidesidir, usûlüdür. Her şeyin tam, kusursuz yapılması için şartlar vardır. Bir ilacın prospektüsünün olduğu gibi, bir cihazın kullanma talimnâmesinin olduğu gibi yapılan bir işin de yapılmasının sonuç vermesi için, tam olması için, makbul olması için, güzel olması için şartları vardır. Buna o şeyin âdâbı denir. Her şeyin âdâbı vardır.

Tabii âdâbın, çeşitli ilimlerde çeşitli mânâları da vardır. Meselâ, fıkıh kitaplarında âdâb, sünnetten sonra gelen incelikler demek oluyor. Farzlar, vacibler, sünnet; ondan sonra âdâb... Orada biraz daha değişiyor.

Ama esas itibariyle, bir şeyin tam yapılması için gerekli şartlar; yapılması gereken işin dört başı ma'mur olması için gereken işler.

Meselâ, kulluk adabı. Yâni Allah'a kulluğu nasıl yapacağız? Meselâ ticaretin âdâbı, meselâ evliliğin âdâbı, meselâ hocalığın âdâbı, meselâ talebeliğin âdâbı, meselâ şeyhliğin âdâbı, meselâ dervişliğin âdâbı... Bunları öğrenecek ki insan, o işi tam, kusursuz yapmış olacak.

Edeb de insanı yükseltir. Edebli olan insan yükselir, edepsiz olan insan derhal düşer ve mahrum kalır.

Galiba Mevlânâ Hazretleri'nin beytidir, buyurmuş ki:

از خدا جویم توفیق ادب

بی ادب محروم گشت از لطف رب

Ez hudâ cûyîm tevfik-i edeb;

Bî-edeb mahrûm geşt ez lutf-u Rab.

“Hudâ'dan edep konusunda yardım dileyelim; çünkü edebi olmayan, Rabbin lütfundan mahrum kalır.” Edepsiz oldu mu insan, şıp, kesilir lütf-u ilâhî... Edepsiz oldu mu bir insan, edepsizlikten kesilir. İnsanın mahrumiyetleri edepsizlikten dolayı olur.

Onun için, müslümanın edebe riâyet etmeye çok dikkat etmesi lâzım! Her yaptığı işin edebinin ne olduğunu araştırması lâzım!..

Meselâ, ticaretin âdâbı nedir?.. Bir hadis-i şerîfte çok güzel sıralamış, *Râmûzü'l-Ehâdis'te* var, bir kartona bastırdık: Yalan söylemeyecek. Satarken övmeyecek, satın alırken kötülemeyecek. Kendisinin borcu olduğu zaman, çabuk verecek; alacağı olduğu zaman, tehir etmeyecek... Böyle şartları var meselâ. Ticaretin âdâbını öğrenmesi lâzım. Bu yükseltir insanı...

3. Üçüncüsü: (Ve'l-emânetü) Emanet de emin oluş demek. Yâni güvenilir oluş, güvenilir olmak. Emin olmak da insanı yükseltir. "Kale gibi sağlam adamdır, tam güvenebilirsiniz. Ağzından sır çıkmaz. Verdiğiniz emanete hıyanet etmez. Seni arkadan hançerlemez, ayağının altına karpuz kabuğu koymaz. Verdiğiniz işi güzel yapar..." filan. Emanet, yâni eminlik, güvenilirlik.

Emanet, tabii Kur'an-ı Kerim'de de geçen bir kelime. Çok çok derin mânâları da vardır. Meselâ buyruluyor ki, *bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا
وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

(الأحزاب: ٧٢)

(İnnâ aradne'l-emânete ale's-semâvâti ve'l-ardı ve'l-cibâli feebejne en yahmilnehâ ve eşfakne minhâ ve hamelehe'l-insân, innehû

kâne zalûmen cehûlâ.) “Biz emaneti göklere, yere, dağlara, sunduk. Hepsi yüklenmekten kaçındılar, korktular; bu emaneti insanoğlu yüklendi. [Doğrusu o çok zâlîm ve çok cahildir.]” (Ahzâb, 33/72) Demek ki, orada ilâhî bir emanetten bahsediliyor, çok mühim bir şeyden bahsediliyor.

Peygamberlerin emaneti vardır. Yâni eminliği peygamberlerin sıfatlarından birisidir; yüzde yüz güvenilir olmak, katiyen yalan dolan, aldatmak, şaka vs. sözlerinde hilâf-ı hakikat, Allah’ın emrine aykırı şey bulunmamak.

Peygamber SAS’in vasfı: *Muhammed el-Emîn. Peygamber olmadan önce halkı böyle tanımış onu... Herkes Muhammed el- Emîn diye biliyor, güvenilen, itimat edilen Muhammed.*

Ümmetin eminleri vardır. Ümmetin eminleri, yâni ümmetin kendilerine emanet edildiği kimseler... Alimlerle ilgili başka bir ifade var:¹

الْعُلَمَاءُ أَمَنَاءُ الرَّسُلِ

(الدَّيْلَمِيُّ، وَأَبُو نَعِيمٍ، وَالرَّافِعِيُّ عَنْ أَنَسٍ)

(El-ulemâü ümenâü’r-rusül) “Alimler rasullerin emin kimseleridir.” buyrulmuş.

¹ Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.III, s.75, no:4210; Ebû Nuaym, *Fazîletü’l- Âdilîn*, c.I, s.185, no:57; Enes ibn-i Mâlik ve Huzeyfe RA’dan.

İbn-i Ebî Hâtim, *İlel*, c.II, s.137, no:1906; Enes ibn-i Mâlik RA’dan. *Kenzü’l-Ummâl*, c.X, s.327, no:28952 ve s.371, no:29083; *Keşfü’l-Hafâ*, c.II, s.739, no:1748; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XIV, s.366, no:14504; RE. 222/16.

Bir başka hadis-i şerifte de:²

الْعُلَمَاءُ أَمَنَاءُ أُمَّتِي

(الديلمى عن عثمان بن عفان)

(El-ulemâü ümenâü ümmetî) “Alimler ümmetimin kendilerine emanet edildiği kimselerdir.” buyrulmuş.

Demek ki, insanda güvenilirlik vasfı olması da, insanı yükseltir. İlim olunca yükselir, edep olunca yükselir, eminlik olunca, güvenilirlik olunca insan yükselir.

(Ve'l-iffetü) “Afiflik, iffet olursa, yâni namussuzluktan, günahattan, haramdan, kötülüklerden sakınma duygusu, çekinme duygusu olursa...”

Bunun herhalde zıddı olan kavram, hayâsızlıktır. Yâni utanmazlık, yüzsüzlük, ar damarı çatlamış olmak, yüzü Fransız köselesi gibi kalın olmak, yüzü kızarmamak gibi şeylerle ifade ediliyor halk tabiri olarak.

İffet de, başta namuslu olmak üzere her çeşit konuda afif olmak, böyle bir kötülüğe bulaşmamak mânâsına, namusu sağlam olmak mânâsına.

² Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, c.III, s.76, no:4211; Hz. Osman RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.235, no:28676; Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.741, no:1750;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XIV, s.365, no:14503.

Demek ki, hepsi birden olunca o insan en yüksek olur. Alim olursa, ilmiyle beraber edep sahibi olursa; edebiyile, ilmiyle beraber güvenilirliği de olursa, yüzde yüz, böyle kale gibi sağlam olursa; bir de iffeti olursa yâni gözü tok, harama meyli yok, namusu sağlam, eli sağlam, gözü tok, karnı tok bir kimse olursa, o zaman böyle bir insan yükselir.

Tabii, bu vasıfların hepsi Peygamber Efendimiz'de kemâl derecesinde mevcut olan vasıflar. Afif olmak, emin olmak, edib olmak, alim olmak... Allah, bizlere de o güzel vasıflardan nasibler ihsân eylesin, hepsinden...

d. Nimetin Kıymetini Bilmek

سَمِعْتُ أَبَا الْفَضْلِ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْدُونَ
الشَّرْمَقَانِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ الْحَمِيدِ
الْغَضَائِرِيِّ يَقُولُ سَمِعْتُ السَّرِيَّ يَقُولُ مَنْ لَمْ
يَعْرِفْ قَدْرَ النِّعْمَةِ سَلِبَهَا مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُ

TS. 52/13 (Semi'tü ebe'l-fadli ahmede'bne muhammedi'bni hamdûne'ş-şermekâniyye, yekülü: Semi'tü aliyye'bne abdi'l- hamîdi'l-gadâiriyye, yekülü: Semi'tü's-seriyye, yekül)

Bu sefer rivâyet Aliyyi'bni Abdü'l-hamîd el-Gadâirî isimli şahıstan geliyor. Halep'te oturmuş, hadis rivayet etmiş, güvenilen bir kimseymiş.

Seriyy-i Sakatî Hazretleri'nin meclislerine devam eden bir kimseymiş. 313 senesinde vefat etmiş bir alim. O rivâyet ediyor Seriyy-i Sakatî Hazretleri'nden:

(*Men lem ya'rif kadre'n-ni'meti, sülibehâ min haysü lâ ya'lem*) [Kim ni'metin kıymetini bilmezse, o nimet bilmediği bir şekilde elinden alınır.]

وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ السَّرِيُّ مَنْ هَانَتْ عَلَيْهِ
الْمَصَائِبُ أَحْرَزَ ثَوَابَهَا

TS. 52/14 (*Ve biisnâdihî, kâle seriyyü*) [Aynı rivayet zinciriyle

Seriyy-i Sakatî Hazretleri şöyle buyurdu:

(*Men hânet aleyhi'l-mesâibü a h r a z e sevâbehâ*) “Kim musibetlere katlanırsa, tahammül ederse, sevabını kazanır.”]

e. Amelin Sünnete Uygun Olması

[Burada 13 ve 14 atlanıp, 15. paragrafa geçiliyor.]

سَمِعْتُ السَّرِيَّ يَقُولُ قَلِيلٌ فِي سُنَّةٍ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرٍ
مَعَ بِدْعَةٍ كَيْفَ يَقِلُّ عَمَلٌ مَعَ التَّقْوَى

TS. 52/15 (*Semi'tü's-seriyye, yekülü: Kalîlün fî sünnetin hayrun min kesîrin mea bid'atin. Keyfe yekillü amelün mea't- takvâ?*)

Buyurmuş ki Seriy Hazretleri:

(Kalîlün fî sünnetin.) “Sünnet-i seniyyeye uygun, sünnet yolunda, sünnete muvafık az bir şey...” Yâni, amel kastediliyor. “Sünnet-i seniyyeye uygun azıcık bir ibadet, (hayrun min kesîrin mea bid’atin) bid’atlı, bid’atla beraber olan çok fazla miktardaki ibadetten daha hayırlıdır. Sünnete uygun olan azcık bir ibadet, bid’atlı çok ibadetten daha hayırlıdır.” Yâni her şeyin sünnet-i seniyyeye uygun olması lâzım! Bid’ata bulaşmaması, bid’atlı olmaması lâzım.

(Keyfe yekillü amelün mea’t-takvâ?) Sonra da soruyor, ama maksadı sorup öğrenmek değil, soru ile karşısındakini uyandırıp bir hakikati ona belli etmek: *(Keyfe yekillü amelün mea’t-takvâ?)* “Takvâlı olunca bir amel zaten nasıl az sayılabilir? Takvâlı olunca, çok sayılır o... *(Keyfe yekillü amelün)* Nasıl az olur bir amel ki, *(mea’t-takvâ)* takvâlı iken, takvâ ile yapılmış iken... Takvâlı amelin azı mı olur? Azı bile onun ne kadar kıymetlidir.”

Yâni zümrütün küçüğü, büyüğü... Hepsi zümrüt işte, hepsi kıymetli... Az olur mu? Zümrüt yüzük oldu mu, bayağı bir kıymetli oluyor. Öyle düşünebiliriz, öyle söyleyebiliriz.

Demek ki, her işimizi sünnet-i seniyyeye, fıkıh kitaplarında anlatılan ahkâma uygun olarak yapmaya çalışmalıyız. Bid’at olmamasına; giyimimizde, ibadetimizde, yememizde, içmemizde, evimizde, iş yerimizde, konuşmamızda, her şeyimizde bid’attan uzak olmaya, sünnet-i seniyyeye muvafık olmaya dikkat etmeliyiz.

Nasıl bir gömlek giyeceğiz, nasıl bir pantolon giyeceğiz, nasıl ev döşeyeceğiz, nasıl ticaret yapacağız, nasıl söz söyleyeceğiz, nasıl bir ahlâka sahip olacağız?.. Nasıl olacak? Hepsi sünnet-i seniyyeye uygun olacak. Sonradan çıkma olmayacak, uydurma olmayacak. Dinde sonradan çıkan şeylerin kıymeti yok.

Dinin kaynağı Kur'an-ı Kerim'dir, Peygamber Efendimiz'in sünnet-i seniyyesidir, bunlara dayanan fukahanın kıyasıdır. Bunları iyi bilen ümmetin bu konudaki ittifakı da, icmâ-i ümmet de, o da gene onlara râcî demektir. Bunun dışında öyle bid'atlı işlere asla bulaşmamaya; her şeyi hadis-i şerifte, ayet-i kerimede bildirildiği gibi, selef-i salihînin işlediği incelikle ve dikkatle işlemeye insan gayret etmelidir.

f. Ameller Üç Çeşittir

وَبِهَذَا الْإِثْنَادِ قَالَ السَّرِيُّ الْأُمُورُ ثَلَاثَةٌ أَمْرٌ بَانَ
لَكَ رُشْدُهُ فَاتَّبِعْهُ وَأَمْرٌ بَانَ لَكَ غِيٌّ فَاجْتَنِبْهُ
وَأَمْرٌ أَشْكَلَ عَلَيْكَ فَكَيْفَ عِنْدَهُ وَكِلَهُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ
وَجَلَّ وَلْيَكُنِ اللَّهُ دَلِيلَكَ وَاجْعَلْ
فَقْرَكَ إِلَيْهِ تَسْتَغْنِ بِهِ عَمَّنْ سِوَاهُ

TS. 52/16 (Ve bi-hâze'l-isnâd, kàle's-seriyyü: El-umûru selâsetün: Emrûn bâne leke rüşdühû, fe'ttebi'hu; ve emrûn bâne leke gayyuhû, fe'ctenibhu; ve emrûn eşkele aleyke, fekıf indehû; vekilhu ila'llâhi azze ve celle, velyeküni'llâhu delîlek; ve'c'al fakrake, ileyhi testağni bihî ammen sivâhu.)

Aynı rivayet zinciriyle, Seriy Hazretleri buyuruyor ki:

(El-umûru selâsetün) “Karşılaşabileceğimiz işler üç türlü olabilir.” diyor. İşler üç çeşit olabilir. Hayatımızda çeşitli işlerle karşılaşırız. Bunlar üç sınıfta toplanabilir, üç madde halinde toplanabilir. İşler üç çeşittir:

(Emrün bâne leke rüşdühû) Birincisi: “Doğru olduğu sana aşikâr olan iş.” Namaz kılıyorsun... Tamam, yanlış mı yapıyorsun, tereddüde lüzum yok, tamam, doğru, aşikâr doğru... Doğru söz söylüyorsun, güzel... Yalan söylemiyorsun. Yâni böyle doğru olduğu kesin, tereddüt etmeden bildiğin, açık seçik işler. Tamam.

(Fe'ttebi'hu) “Böyle bir işle karşılaşırsan onu yapmağa devam et, ona tâbi ol, çekinme, çünkü doğru yoldur, dosdoğru, o işi yap.”

(Ve emrün bâne leke gayyuhû) “Bir de sana sapıklığı, yanlışlığı, eğriliği net olarak, gene aşikâr olan, iş de olabilir, bunu da tereddütsüz biliyorsun; yalan söylemek fena, haram yemek fena, içki içmek fena vs... Tamam. (Fe'ctenibhu) Ondan da kaçın! Kesin olarak iyi, doğru bildiğin şeyi yap, kesin olarak yanlış olduğunu bildiğin, âşikâr olmuş olan şeyi bırak.”

“İyiliği sana âşikâre olmuş, anlaşılmış olan şeyi, iyi olanı yap; kötülüğü sana anlaşılmış olan şeyi, kötü olanı yapma!” demek. Yâni inceleme sonunda da anlayabilirsin. Bazen doğrudan doğruya kendi ilminle bilmezsin de, sorarsın itimad ettiğin kimselere. Onlar, “Bu yanlıştır!” derler, o zaman onu yapma!.. Öyle tebeyyün

etmiş olabilir. Veyahut sorarsın, araştırırsın, tamam, iyi olduğu anlaşılır, o zaman yaparsın. Yâni ya kesin bilginle anlaşılmış olur; ya da müftülere sorarsın, alimlere sorarsın, muhtelif kimselere sorarsın, öyle anlaşılır. Anlaşıldı mı iyi olduğu; tamam, yap! Anlaşıldı mı kötü olduğu, tamam onu yapma!

“Bunların dışında (ve emrün eşkele aleyke) bir de bazı işler hakkında müşkilde kalırsın, kararsız kalırsın. Senin için o müşkil olur, anlaşılması güç, mahiyeti hakkındaki hükmü vermek güç olabilir, şüpheli olur. (Fekıf indehû) Bu işi yapma, dur orada!.. (Vekkilhu ila’llâhi azze ve celle) Bu işi Allah’a havale et, Allah’a bırak. (Ve’lyeküni’llahu delîleke) Allah sana yolunu gösterecek. Yâ Rabbi, ben bu işi bilemedim, hayır mı, şer mi, sen bana yolumu göster. Bekle, Allah sana yolunu gösterinceye kadar o işte ona göre hareket edersin.

Çünkü bazen işler kesin olarak anlaşılmaz, anlaşılmadığı zaman Allah’a dayan, Allah’a tevekkül et, o işi işleme ama... Allah’tan sana bir işaret gelinceye kadar işleme, Allah sana yol gösterdiği zaman, o işi öyle yaparsın. Allah’a havale et, Allah’a tevekkül eyle...”

(Vec’al fakrake ileyhi) “İhtiyacını Allah’a arz et, fakirliğin Allah’a olsun, muhtaçlığın Allah’a olsun.” Yâni, “Yâ Rabbi! Ben sana muhtacım, rızıkına muhtacım, yol göstermene muhtacım, hidayetine muhtacım; ben senin kulunum, fakirim, acizim, naçizim, yoksulum...” diye ihtiyacını Allah’a çevir, Allah’tan iste! (Testağni

bihî ammen sivâhu.) “Böyle yaparsan, Allah’tan gayrıdan müstağni olursun.” Yâni muhtaçlığını Allah’a arz edip de Allah’tan istersen, Allah seni başkasından bir şey istemekten müstağni kılar, yardımını eriştirir, Allah’a böyle dayanana Allah kâfi gelir, başkasından müstağni kılar.”

Bu tabii onun tecrübesine dayanan bir şey. Tevekkül ettin mi, Allah yardım eder demek. Tabii bu söylenen şeyler ayet ve hadislerle sabittir. Meselâ Sahîh-i Buharî’de ve diğer sahih kitaplarda vardır ki:

الْحَلَالُ بَيْنٌ وَالْحَرَامُ بَيْنٌ وَبَيْنَهُمَا أُمُورٌ مُشْتَبِهَاتٌ
لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ

(حم.خ.م.د.ت.ن.ه. عن النعمان بن بشير)

(El-halâlü beyyinün, ve’l-harâmü beyyinün)
“Helâl da, haram da bellidir.

(Ve beynehümâ umûrun müştebihât, lâ ya’lemühâ kesîrün mine’n-nâs) İkisinin arasında mütereddit kalınacak birtakım şüpheli işler vardır ki, insanların çoğu bunu bilmez.”³

³ Buhârî, Sahîh, c.I, s.28, no:52; Müslim, Sahîh, c.III, s.1219, no:1599; Ebû Dâvud, Sünen, c.III, s.243, no:3329, 3330; Tirmizî, Sünen, c.III, s.511, no:1205; Neseî, Sünen, c.VII, s.241, no:4453; İbn-i Mâce, Sünen, c.II, s.1318, no:3984; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.IV, s.270, no:18398; Dârimî, Sünen, c.II, s.319, no:2531; İbn-i Ebî Şeybe, Musannef, c.IV, s.448, no:22003; Beyhakî, Sünenü’l- Kübrâ, c.V, s.264, no:10180; Ebû Nuaym, Hilyetü’l-Evliyâ, c.IV, s.336; Taberânî, Müsnedü’ş-Şâmiyyîn, c.I, s.293, no:511; Nu’mân ibn-i Beşîr RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.III, s.773, no:7291; Keşfü’l-Hafâ, c.II, s.146, no:1167; RE.204/6.

Her hükümdarın bir sokulması, girilmesi, tecavüz edilmesi yasaklanmış özel mıntıkası vardır. Kim oraya yaklaşırsa içine düşer, belâsını bulur. Onun için, şüphelilere yaklaşmamayı tavsiye ediyor o hadis-i şerîfte Peygamber Efendimiz. Bu mânâ da odur. Yâni o hadis-i şerîfi, Seriyy-i Sakatî Hazretleri kendi tecrübesiyle, kendi kelimeleriyle bize yine nasihat olarak söylemiş oluyor.

İkincisi de ayet-i kerimedir:

وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ

(الطلاق: ٣)

(*Ve men yetevekkel ale'llâhi fehüve hasbühû.*)
“Kim Allah’a tevekkül ederse, hakkıyla tevekkül ederse, Allah ona kâfi gelir.” (Talâk, 65/3) Allah’a tevekkül edenin yaveri Hak’tır, yâni Allah ona yardım eder.

Tevekkül etmeyi öğrenmeliyiz. Tevekkül etmeyi adet haline getirmeliyiz. Hiç tevekkül etmiyor millet, her işi kendisi yapmağa çalışıyor, hiç bir şeyi de yapamıyor. Tevekkül etmeyi öğrenmeli, tedbirini almalı, çalışmasını yapmalı, boynunu bükmeli, Allah’tan dilemeli... Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin yardımına muntazır olmalı!..

g. Akıl ve Edeb

وَبِهِ قَالَ السَّرِيُّ الْأَدَبُ تَرْجُمَانُ الْعَقْلِ

TS. 52/17 (*Ve bihî kâle’s-seriyyü*) Yine aynı rivayet zinciriyle, yine anlaşılan el-Gadâirî’den, Seriyyü’s-Sakatî Hazretleri şöyle

buyurmuş: (El-edebü tercümânü'l-akl) "Edeb, aklın tercümanıdır."

Yâni, bundan kasdedilen mânâ, Allahu a'lem şu olmalıdır ki: Bir insan akıllıysa edepli olur. O adamın edepli hali, onun akıllı olduğunun işaretidir demek. Çünkü akıl, kapalı bir kutu olduğundan, insanın akıllı mı, deli mi, divane mi olduğu pek belli olmaz. Ama edebi varsa, akıllı demek. Akıl bilinmeyen bir şey, edebi varsa edep onun tercümanı; yâni onun olduğunu sana anlatıyor. Bu adamda akıl vardır diye gösteriyor, emaresi olmuş oluyor yâni. O halde biz de edepleri kollamaya, edeplere riâyet etmeğe çalışmalıyız.

Bizim güzel bir kitabımız vardır, tekkemizin eski harfli bir kitabı, manzumdur. Onu neşretmedik ama, herhalde neşretsek iyi olur.

Mîzânü'l-İrfân diye bir kitaptır, manzum bir eser, eski harflidir. Mîzânü'l-İrfân'da dervişlik adabını çok güzel, manzum olarak anlatıyor.

Orada Edeb mea'llâh, Allah'a karşı kulluk edebi; Edeb mea'r- Rasûl, Rasûlüllah SAS'e karşı ümmetlik edebi; Edeb mea's- Sultân; Sultana karşı tebaalık edebi; Edeb mea'ş-Şeyh, şeyhe karşı dervişlik edebi... filan gibi böyle bölümleri var, güzelce anlatıyor. Bu kitabı, eski yazıyı bilenlere tavsiye ederiz. Kendi kendimize de inşâallah niyet edelim ki, onu neşredelim, arkadaşlarımız bilsinler, okusunlar. Bizim Gümüşhanevî Dergâhı'nın kitaplarındandır.

h. Söz Çok, Amel Az!

وَبِهِ قَالَ السَّرِيُّ مَا أَكْثَرَ مَنْ يَصِفُ الصِّفَةَ
وَأَقَلَّ مَنْ يُوَافِقُ فِعْلُهُ صِفَتَهُ

TS. 53/18 (Ve bihî kàle's-seriyyü) Yine aynı rivâyet zinciriyle Seriyî-i Sakatî'nin bir başka sözü, el-Gadâirî'den naklen: (Mâ eksere men yesıfû's-sıfate ve ekalle men yüvâfiku fi'lühû sıfateh.) Bu ef'âl-i taaccubtan bir sîgadır. Yâni, "Laf söyleyen ne kadar çok, ne kadar çok... Çeşitli tasvirlerde bulunan, çeşitli vasıfları sayıp döken, ağzı kalabalık, laf yapan, laf söyleyen insan ne kadar çok; (ve ekalle men yüvâfiku fi'lühû sıfatehû) ama işi bu sözüne uygun insan da ne kadar az. Lafı söyleyen ne kadar çok, ama lafına işi uygun düşen insan da ne kadar az."

Tabii İslâm'da ve Allah divanında makbul olan insanın fiilidir, işidir; yâni, lafı değildir. Bilip de yapmamak daha büyük vebaldır. Yapmadığı halde o cinstenmiş gibi görünmeğe çalışmak, o da büyük bir sahtekârlıktır.

Bir sürü laflar söylüyor, kendisini yüksek perdeden tanıtmaya çalışıyor ama, kalbinde zerre kadar hayır yok. Kendisini evliyaullahın en yükseğinden göstermeye çalışıyor ama, işin birinci mertebesinden bile haberdâr değil. İşte makâmâtan, mânevîyâttan, tecelliyattan bir sürü laf söylüyor ama, fiili ona uymuyor. Maalesef böyle insanlar, bu çeşit insanlar olabilir. Halbuki mühim olan işinin, özünün, sözünün bir olması, birbirine uygun olması, kişinin söylediğini tutması oluyor.

O bakımdan, bundan şikayet yollu, veyahut bu hususa dikkat edip, ihvânını ihlâsa ve a'mâl-i salihâya teşvik bâbında söylemiştir. “Ne kadar çok laf söyleyen, vasıflar, sıfatlar anlatıp duran insan var ama; ne kadar az sözüne işi uyan insan var... Yâni, söylediğini tutan insan ne kadar az.” deniliyor.

Çok konuşmak zaten birçok bakımdan zararlı... Yâni hakikaten yaptığı işi söylese bile bir insan, gösteriş olur, riyâ olur, sevabı az olur. Yâni, bir defa söylese, sevabı azalır. Birkaç defa söylese, riyâ olduğundan bu sefer günaha dönüşür iş.

Onun için, iyiliği de söylemek iyi değil. İyiliği de saklamışlar aslında büyükler. Kendisinin sahip olmadığı bir şeyi de olmuş gibi göstermek, o da sahtekârlıktır.

Bilmediği konulardan dem vurmak da, o da cahilliğin bir başka şeklidir. Mâdem bilmiyorsan sus, bilen konuşsun. Veya biliyormuş gibi yapıp da halkı aldatma; veya bulunduğu topluluktaki insanları aldatma...

O halde sözüme dikkat edelim; bir... İkincisi: Başkasına nasihat olarak söylediğimiz şeyleri, aslında kendimiz uygulayalım da, özü sözüne, sözü özüne, fiiline uygun insanlar durumuna gelelim!..

i. Kuvvetli ve Aciz

وَبِهِ قَالَ السَّرِيُّ أَقْوَى الْقُوَّةِ غَلَبَتْكَ نَفْسُكَ

وَمَنْ عَجَزَ عَنْ آدَبٍ نَفْسِهِ كَانَ عَنْ آدَبٍ

غَيْرِهِ أَعْجَزَ وَمَنْ أَطَاعَ مَنْ فَوْقَهُ أَطَاعَهُ مَنْ دُونَهُ

TS. 53/19 (Ve bihî kâle seriyyü) Bir başka rivâyet, yine el- Gadàirî'den: (Akvi'l-kuvveti galebetüke nefseke, ve men aceze an edebi nefsihî, kâne an edebi gayrihî a'cez; ve men etâa men fevkahû, etâahû men dûnehû.)

Buyurmuş ki: (Akvi'l-kuvveti galebetüke nefseke.) "Kuvvetin en üstün derecesi, en büyük kuvvet, senin nefsini yenmendir." Kuvvetli misin, pehlivan mısın, aslan mısın, kaplan mısın, güçlü müsün, şampiyon musun?.. Tamam, nefsini yeniyorsan şampiyonsun. "En büyük kuvvet nefsini yenebilmendir. Yenebiliyorsan, gerçekten kuvvetlisin."

(Ve men aceze an edebi nefsihi) "Kim kendi nefsini hizaya sokmaktan acizse, kendi nefsine hakim olamıyorsa, kendi nefsini zabt edemiyorsa, kendisini terbiye edememişse, (kâne an edebi gayrihî a'cez) başkasını terbiyeden çok daha aciz olur. Kendisine söz geçiremiyor, başkasına hiç söz geçiremez. Kendi nefsini terbiye etmemiş, başkasını hiç terbiye edemez."

(Ve men etâa men fevkahû) Bunu da köşeli parantez içine koymuş. Herhalde bir yerden bulup, burada olması gerekir diye eklemiş oluyor. (Ve men etâa men fevkahû, etâahû men dûnehû.) "Kim kendisinden mânevî makam, mertebe, rütbe bakımından yukarıda olana itaat ederse, (etâahû men dûnehû) kendisinden aşağıda olan da ona itaat eder. Yukarıdakine itaat edene, aşağısındaki itaat eder."

Tabii yukarıların en yukarısında Allah-u Teâlâ Hazretleri. En yukarıda, aliyyü'l-a'lâ Allah-u Teâlâ Hazretleri'dir. (Sübhâne rabbiye'l-aliyyi'l-a'le'l-vehhâb) diyoruz. Aliyyi a'lâ... Yâni en yüksekten daha yüksek olan Allah-u Teâlâ Hazretleri'dir en yukarıda olan.

(Men etâa'llâhe etâahû küllü şey') "Kim Allah'a itaat ederse, her şey ona itaat eder." Yâni dağlar, bulutlar, yağmurlar, ay, güneş musahhar olur emrine. Allah-u Teâlâ Hazretleri emrine verir her şeyi. Kuşlar avcuna konar, aslanlar kendisine mutî olur, sözünü dinler. O hale gelir yâni.

Tabii mertebe itibariyle daha aşağıdaki büyükler: Rasûlüllah SAS Efendimiz, sonra kendisinin mürşidi, sonra babası. Yâni kendisi babasına itaat etmişse, evladı da kendisine itaat eder. Kendisi babasına asi olmuş, üzmüşse o da evladından çekecek demektir yâni.

Müridse, şeyhine itaat ederse, ondan sonra o da yarın öbür gün bir mânevî irşâd vazifesi aldığı zaman, ötekiler de kendisine itaat eder. Şeyhine güzel hizmet etmişse, kendisi de güzel hizmete muhatap olur. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kanunudur bu böyle...

Onun için insan mâfevkının, yâni yaşça büyük, rütbece büyük, sevapça büyük olan, veya kendisinin terbiyesiyle vazifeli olan kimselere itaatte çok ihtimam etmelidir ki, kendisinin seyr-i sülûkü tamam olsun; ondan sonra da onun hayrını görsün, başkalarına da faydalı olması mümkün olabilsin.

j. Allah'tan Korkandan Her Şey Korkar

Bir tane daha okuyalım:

وَبِهِ قَالَ السَّرِيُّ مَنْ خَافَ اللَّهَ خَافَهُ كُلُّ شَيْءٍ

TS. 53/20 (Ve bihî kàle seriyyü) Yine aynı rivâyet senediyle, yine Gadàirî'den. (Men hàfe'llàhe hàfehû küllü şey'.) Buyurmuş ki: "Kim Allah'tan korkarsa her şey ondan korkar. Allah'tan korkandan her şey korkar."

Bu aynı zamanda bir hadis-i şerîf mealidir. Hadis-i şerîf de vardır bu hususta... Bir de Abdullah ibn-i Ömer RA'nın kıssası vardır:

Medine-i Münevvere'de Abdullah ibn-i Ömer RA bakıyor ki bazı insanlar, kalabalık, bekliyorlar, Medine'nin dışına çıkamıyorlar, orada böyle bekliyorlar. Selâm veriyor, diyor ki:

"—Nedir, burada ne bekleyorsunuz? Yolcu gibisiniz ama bekleyorsunuz, yola çıkamıyorsunuz, niye böyle duruyorsunuz?"

Diyorlar ki:

"—Yâ Abdallah! Baksana, yolumuzun üzerine, karşıya baksana."

Karşıya bakıyorlar, bir aslan. Evet, yatmış böyle, duruyor. E şimdi hadi gel de git aslanın olduğu yere... Aslan yatıyor orada, bunlar yürümekten korkuyorlar, gidemiyorlar yâni.

Abdullah ibn-i Ömer bir onlara bakıyor, bir aslana bakıyor. (Râmûzü'l-Ehàdis kitabında, bir hadis-i şerîfin şerhinde vardı bu.) Yürüyor, yanına kadar gidiyor aslanın, kulağından tutuyor.

Keçinin filan tutulur kulağından, yâni bu yırtıcı hayvan... Kulağından tutuyor aslanın, çekiyor, yerinden kaldırıyor, def ediyor, uzaklaştırıyor.

Ondan sonra bu taraftakilere geliyor, diyor ki:

“—Haydi buyurun, yol serbest, geçin yolunuza gidin! Rasûlüllah doğru buyurmuş. Buyurdu ki Rasûlüllah SAS hadis-i şerîfinde: ‘Kim Allah’tan gayrı bir şeyden korkarsa, Allah o kimseye o korktuğu şeyi musallat eder.’ Korktuğu için, Allah’tan gayrıdan korkan kimseye Allah, korktuğu şeyi ille musallat eder. Eğer Ademoğlu Allah’tan gayrı bir varlıktan korkmasaydı, Allah’tan gayrı hiç bir şey ona zarar veremeyecekti, veremezdi.”

Bunu bildiği için Abdullah ibn-i Ömer RA, Allah’tan korkuyor, Allah’tan gayrı hiç bir şeyden korkmuyor. Aslandan da korkmuyor, yürüyor, aslanın üstüne gidiyor. Böyle bir insandan bütün her şey korktuğu için de, aslan bu sefer ondan korkuyor, ona saldıramıyor, ona gürleyemiyor, ona pençe savuramıyor. Yâni fiilen, Peygamber SAS Hazretlerinin bu husustaki hadis-i şerîfinin uygulamasını göstermiş oluyor Abdullah ibn-i Ömer.

Burada da öyle buyurmuş Seriyi Sakatî Hazretleri:

“—Kim Allah’tan korkarsa, her şey ondan korkar.”

Yâni sadece insanlar değil, her şey... İnsanlar, hayvanlar, diğer şey kelimesinin içine giren varlıklar. Hepsi ondan korkarlar.

k. Söz ve Yüz Kalptekini Gösterir

Sonuncuyu okuyoruz ve bitiriyoruz:

وَبِهِ قَالَ السَّرِيُّ لِسَانُكَ تَرْجُمانِ قَلْبِكَ وَوَجْهُكَ
مِرْأَةٌ قَلْبِكَ يَتَبَيَّنُ عَلَى الْوَجْهِ مَا تُضْمِرُ
الْقُلُوبِ

TS. 53/21 (Ve bihî kâle seriyyü: Lisânüke tercümânü kalbik, ve vechüke mir'âtü kalbik, yetebeyyenü ale'l-vechi mâ tüdmiru'l- kulûb.)

Buyurmuş ki Seriyü's-Sakatî Hazretleri muhatabına, yâni dinleyenine, bir şahsı kassetmeden böyle muhatabına söylemiş oluyor:

(Lisânüke tercümânü kalbik) “Senin lisanın kalbinin tercümanıdır.” Yâni lisanın kalbinin nasıl olduğunu gösterir. Yâni ne konuşuyorsan, konuşmandan kalbinde, gönlünde ne olduğu anlaşılır. O gizli ama bu tercüman. Yâni söylediği sözler, insanın içinin yapısını, mahiyetini, içinde neler olduğunu gösterir. Lisan, yâni söz, konuşma, laflar, konuşulan hususlar kalbinin, gönlünün tercümanıdır.

(Ve vechüke) “Ve senin yüzün, (mir'âtü kalbike) yüzün kalbinin aynasıdır.” Yâni yüzüne bakan, aynada görünüyor ya görüntüler, kalbinin içindeki duyguları görür. İnsanın yüzü, kalbinin aynasıdır. Dili de kalbinin tercümanıdır. (Yetebeyyenü ale'l-vechi mâ tüdmiru'l- kulûb) “Gönüllerin, kalblerin gizlediği şeyler, yüzlerde

aşikâre olur, yüzlerde görülür. Gönüllerin gizlediği yüzlerde belli olur, görünür.” diyor. Tabii bunu göreceğ göz lâzım!..

Bir şeyh efendi varmış. Küçücük bir de torunu varmış.

Dedesinin yanında oturmuş, kapıdan birisi girdiği zaman:

“—Ah, tilki girdi içeriye!..” dermiş.

Bir başkası girdiği zaman:

“—Ah, köpek girdi.” dermiş. Bir başkası girdiği zaman:

“—Ah hıncır girdi içeriye!” dermiş. Şeyh efendi demiş ki:

“—Şunun önüne biraz ekmek verin, çocuğun önüne biraz ekmek verin, herkesin gözü önünde biraz yesin.”

Vermişler ekmek. Tabii o daha çocuk, bilmiyor. Yemiş. O zaman gelenleri öyle görmemeğe başlamış. Neden? Önce keşfi açkımış, onların ahlâklarını, sîretlerini görüyor, sûretlerini görmüyor, sîretlerini görüyor.

Bazı insan vardır, yüzü insandır, bedeni insandır ama, kalbi itibariyle köpekte olan vasıflar vardır kendisinde, köpek sîretlidir. Bazısı vardır, şehvetine düşkündür, hıncır sîretlidir. Bazısı vardır, sahtekârdır, tilki sîretlidir. Onu o sîretiyle, mânevî haliyle görüyor. Ama aşikâre ekmek yeyince, mâneviyâta azalma olduğundan, o zaman keşfi kapanmış, öyle görmemeğe başlamış. Yâni şeyh efendi bakmış, torununun keşfi açık, işler karışacak, “Ona

biraz ekmek yedirin de, gözü perdelensin, görmesin.” demiş. Ondan sonra öyle...

Çünkü, evliyaullah bir de sırrı saklarlar, belli etmezler, terbiye etmeye çalışırlar. Yâni insanların herkesin yanında rezil rüsvâ olmasını da istemezler. Bazen kendilerini cahilliğe vururlar. Bazen duymazlığa getirirler, bazen görmezliğe getirirler, bazen bilmezliğe getirirler. Bildiği halde, gördüğü halde, duyduğu halde...

Hâtem-i Esam Hazretleri’ni biliyorsunuz, onun menkabesiyle bitmiş olsun bugünkü konuşmamız.

Hâtem-i Esam Hazretleri, evliyaullahın çok muhterem büyüklerinden birisi. Hatem-i Esam Hazretleri’ne bir kadıncağız geliyor. Kadıncağız şeyhin heybetinden utanıp sıkılıp, böyle huzura girdiği zaman, otur filan dediği zaman otururken, işte olacak bu ya, hiç temenni edilmez ama, yellenmiş. Kıpırmızı kesilmiş böyle. Çok utanç verici bir durum tabii... Bir ses çıkmış, tabii yellenme sesi. Fevkalâde kıpırmızı olmuş kadıncağız. Yâni orada ölse, Allah canını alsa daha rahat edecek. Şeyhin karşısında, Şeyh Efendi de duymuş tabii, vaziyeti anlamış. Demiş ki:

“—Evlâdım, öyle uzakta durma, yakın gel, kulağım iyi duymuyor.” demiş.

Şimdi, hanım bu sefer biraz ümitlenmiş:

“—Acaba, iyi duymuyorsa kulağı, benim bu kanaatimi de duymadı mı acaba, yellenmemi de duymadı mı?..” diye biraz rahatlamış, yakına gelmiş.

“—Ne söyleyeceksen bağır evlâdım!” demiş. Biraz bağırmış.

“—Daha bağır, daha bağır!” demiş.

O zaman kadın iyice rahat etmiş, “Tamam, bunun kuları sağır, küp gibi.” Bangır bangır bağırdığı zaman bile daha bağır diyor, duyulmuyor. O zaman rahatlamış.

Şeyh Efendi, o kadıncağız vefat edinceye kadar, o belki duyar diye, anlar vaziyeti diye, anlamasın diye, o kadıncağız ölünceye kadar sağır numarası yapmış. Sağır değil, mahcup olmasın diye zavallı... Olan oldu bir kere, zavallı kadıncağız mahcup olmasın diye ölünceye kadar sağır rolü yapmış sağır olmadığı halde, vefat ettikten sonra bırakmış şeyi lüzum kalmadığı diye.

Onun için Hâtem-i Esam kalmış lakabı, sağır Hâtem demek yâni. Sağır filan değilmiş, çıt dense duyarmış ama o kadının mahcup olmaması için. Büyüklerin büyüklüklerinden nümûne, nasıl olduğunu gösteriyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri o güzel huyları, o büyüklerin güzel hallerini okuyoruz, bizlere de o güzel, sevdiği huylarını nasib eylesin...

Bir soru geldi. Başka soru sormayın da, hemen hatm-i hâcegâna geçelim! Ama bunu cevaplandıralım:

“—Ehl-i kitaptan olup da Allah’a şirksiz iman eden, İslâm’ın hak bir din olduğunu ve Hazret-i Muhammed-i Mustafâ’nın hak peygamber olduğunu tasdik eden, fakat İslâm’ın şeriatı

değil de kendi dininin ahkâmıyla amel eden bir kimsenin durumu nedir? (Ve yağfiru mâ dûne zâlike) gurubuna girer mi?” diye soru soruyor. Soru şu: Yâni bir hristiyan veya yahudi, veya ehl-i kitaptan birisi Allah’ın bir olduğunu biliyor, tamam. Şirksiz, şerik koşmadan iman etmiş. İslâm’ın hak din olduğunu da biliyor, tamam.

Hazret-i Muhammed-i Mustafâ SAS Efendimiz’in de hak peygamber olduğunu biliyor, yâni Eşhedü en lâ ilâhe illa’llâh; tamam...

Eşhedü enne muhammeden abdühû ve rasûlühû; tamam... Fakat İslâm’ın şeriatıyla amel etmiyor, yâni namaz kılmıyor, İslâm’a göre oruç tutmuyor; kendi dininin ahkâmıyla amel ediyor. Böyle bir kimsenin durumu nedir?

Böyle bir durum çok zor olur veya olmaz. Neden?.. Yâni İslâm’ın hak din olduğunu bildiyse, Muhammed-i Mustafâ Efendimiz’in hak peygamber olduğunu bildiyse, o zaman İslâm’a girer. Onun emirlerini tutarak yaşaması lâzım ama, neden böyle yapabilir bir insan diye düşünelim. Bu soruyu soranın kafasında ne vardı bilmiyoruz ama, olabilir ki adam Amerika’dadır, Avrupa’dadır, papazdır, yâni hristiyanların arasındadır. İslâm’a göre yapmaya durumu müsait değildir, yapsa şöyle olacaktır, böyle olacaktır... Hepsine inanmış, incelediği zaman anlamış, fakat kendi dinine göre yapıyor.

Tabii böyle bir insan mü’min olduğu için, Allah’ın birliğine inandığı, Peygamber Efendimiz’in peygamberliğine inandığı, İslâm’ın hak din olduğunu kabul ettiği için mü’mindir. Ameli, ibadeti yapamadığı için de kusurludur. Kusuru

kadar cezası olur ama, netice itibariyle mü'min zümreden olduğu için, sonunda cennetlik olur.

Çünkü, iman edenlerden de günahkâr olanlar, kusurları kadar cehennemde kalacaklar, ondan sonra cennete çıkartılacaklar. O duruma girer. Yâni, niye ibadetleri yapmıyor diye... Allah'ın farzlarınının farz olduğunu biliyor, inanıyor ama yapmıyor, eski bir şeriatle vaktini geçirmiş oluyor. Ondan dolayı, o kusurdan dolayı her halde bir cezası olur.

Fatiha-i Şerîfe mea'l-besmele!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

17. 10. 1992 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü